

כריתת הברית בין יצחק לאבימלך

בימי אברהם קרא למקום ההוא באר שבע רק למקום של הבאר והאשל, והעיר לא נקראת עדיין בשם זה, ועתה שיצחק קרא ג"כ בשם שבעה נעשה באר שבע שם כולל לכל העיר, ושם זה נשאר עד היום הזה:

7. העמק דבר בראשית פרק כו

(לג) **עד היום הזה** - כי מאז שהפר אבימלך ושריו הברית, שנו השם כדי לשכוח השבועה ולא יהא להם למזכיר עון, ועתה כשחזרו וכתרו ברית שיש בה אלה, וגם הזדמן שחפר הבאר ההיא השביעי וקרא אותה שבעה, חזר השם כמו שהיה ונשאר כן לדורות. וזהו שכתוב כאן: **"על כן שם העיר"**, ולא כמו לעיל באברהם דכתיב: **"על כן קרא שם העיר"**, דשם טעם על קריאת השם, וכאן טעם על שלא נשתנה עוד השם:

8. ספרי דברים פרשת דברים פסקה ב

התוכחה מביאה לידי שלום... וכן הוא אומר ביצחק: "ויאמר אליהם יצחק מדוע באתם אלי ואתם שנאתם אותי ותשלחוני מאתכם", מהו אומר שם? "וישלחם יצחק וילכו מאתו בשלום".

9. מנורת המאור פרק ד - ענוה

גדולה ענוה שבה נשתבח יצחק אבינו ע"ה, שהרי אבימלך גרש אותו ממלכותו, והיה מצליח בכל דרכיו ובכל מעשה ידיו, דכתיב: "ויזרע יצחק בארץ ההיא וימצא בשנה ההיא מאה שערים ויברכהו ה'", ומרוב עושרו קנאו בו פלשתים, שנאמר: "ויהי לו מקנה צאן ומקנה בקר ועבודה רבה ויקנאו אותו פלשתים", וכשבא אליו אבימלך לא שלם לו כמעשיו, ומרוב ענותנותו קבלו בסבר פנים יפות והאכילתו והשקהו, לו ולאנשיו, שנאמר: "ויעש להם משתה ויאכלו וישתו", "וישלחם יצחק וילכו מאתו בשלום". וזו היא מדת הענוה והחסידות, שלא לשלם לעושה הרעה כרעתו, ולשלם לו טובה תחת רעה.

10. הרב אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

נפלאות למדנו בתורתו של הרה"ק הקדושת לוי זי"ע לבאר במה שנאמר: "אם תעשה עמנו רעה כאשר לא נגעונך", וז"ל: "נראה, כי ידוע מה שכתב בעל הטורים, שאבימלך רצה לעשות רעה ליצחק, אפס (אלא) שהשם יתברך הפכו לטובה, שהשם יתברך מהפך כל הרעות לטובה, עין שם. וזהו שאמר אבימלך: "אם תעשה עמנו רעה", שאם תרצה להרע לנו - ודאי יתהפך לטובה, והא ראייה "כאשר לא נגעונך", שאנו היינו חושבים להרע לך, והשם יתברך הפכו לטובה ועשינו עמך רק טוב, וכיון שמידתו יתברך להטיב, כן אם אתה תרצה להרע לנו, יתהפך גם כן לטובה, לכן עשה אתה עמנו טובה, כיון שסוף סוף יהיה טובה", עכ"ל. ביאור הדברים, ע"פ מה שכתב 'בעל הטורים', שמתחילה ביקש אבימלך להרוג את יצחק, ולא היתה בידו, ונהפוך הוא, כי לא רק שהקב"ה הצילו מידי, אלא אבימלך הוכרח גם כן לעשות לו טובה וברכה, ויצחק מצא בארץ ההיא מאה שערים והרבה בארות מים, גם צאנו וממונו נתרבו מאוד מאוד, כי ה' היפך לטובה ולברכה את כל הרעות שזמם אבימלך. ובראות אבימלך הדבר המופלא הזה, איך שה' יתברך הפך ליצחק הרעה לטובה באופן נעלה, נתברר אצלו הדבר כ"כ בפשיטות, שאדון כל הארץ הופך הרעות לטובה, לכל ברואי עולם המאמינים ובוטחים בו, עד שבעצמו אמר ליצחק באופן מוחלט, לא תוכל להרע עמדי, מאחר שהנני מאמין כעת באלהי השמים והארץ, ברור לי שגם אם תרצה להרע לי, ה' יהפוך לי הכל לטובה. וכמה עלינו להאמין בזה, שאין אדם בעל כח להרע לנו, כי אדרבה, זאת הרעה יהפוך לנו ה' לטובה ולברכה, ע"כ כל ירך לבבנו כשנראה שמצירים קמים עלינו, אלא נשמח כאותה שעה שאנו רואים שבא אדם בעל יכולת להיטיב לנו ברוח או בגשם, כי היינו הך. ולא עוד, אלא הטובה שבאה בעקבות הפיכת רעה היא טובה גדולה פי כמה וכמה, שהרי זאת טובה מאת הבורא היא שהוא בעל היכולת, ולא מידי בשר דם.

1. בראשית פרק כו

(כג) ויעל משם באר שבע:
(כד) ויגרא אליו ה' בלילה ההוא ויאמר אנכי אלהי אברהם אביך אל תירא כי אתך אנכי וברכתיד והרביתי את זרעך בעבור אברהם עבדי:
(כה) ויבן שם מזבח ויקרא בשם ה' ויט שם אהלו ויכרו שם עבדי יצחק באר:
(כו) ואבימלך הלך אליו מגרר ואחזת מרעהו ופיכל שר צבאו:
(כז) ויאמר אלהים יצחק מדוע באתם אלי ואתם שנאתם אתי ותשלחוני מאתכם:
(כח) ויאמרו ראו ראינו כי הנה ה' עמך ונאמר תהי נא אלהינו וביננו וביננו ובינך ונכרתה ברית עמך:
(כט) אם תעשה עמנו רעה פאשר לא נגעונך וכאשר עשינו עמך רק טוב ונשלחך בשלום אתה עתה ברוך ה':
(ל) ויעש להם משתה ויאכלו וישתו:
(לא) וישלחם בבקר וישבעו איש לאחיו וישלחם יצחק וילכו מאתו בשלום:
(לב) ויהי ביום ההוא ויבאו עבדי יצחק ויגדו לו על אדות הבאר אשר חפרו ויאמרו לו מצאנו מים:
(לג) ויקרא אתה שבעה על כן שם העיר באר שבע עד היום הזה: ס

2. רש"י בראשית פרק כו

(כו) **ואחזת מרעהו** - כתרגומו: "וסיעת מרחמוהי", סיעת מאוהביו... **אחזת** - לשון קביצה ואגודה, שנאחזין יחד: (כח) **ראו ראינו** - "ראו" באביך, "ראינו" בך: **תהי נא אלהינו וביננו וגו'** - האלה אשר בינותינו מימי אביך, תהי גם עתה ביננו ובינך: (כט) **לא נגעונך** - כשאמרנו: "לך מעמנו": **אתה** - גם אתה עשה עמנו כמו כן: (לג) **שבעה** - על שם הברית:

3. רד"ק בראשית פרק כו

(כג) **ויעל משם באר שבע** - קרוב היה לשם, כמו שכתבנו. ומה שאמר ויעל, כי ארץ ישראל המוחזקת היתה גבוה מארץ פלשתים... וכל הספורים האלה בחפירות הבארות וקריאת השמות, להודיע כי בארץ ישראל המוחזקת היה חופר בארות כרצונו ואין מוחה בידו, וכן קרא שמות כרצונו, והיה בני המקום קוראין אותו כן, וכן אברהם כמו שכתבנו. וכל זה היה להם לאות ולסימן מה שיעדם האל לתת הארץ לזרעם, אבל פלשתים אעפ"י שהיא מארץ ישראל לא הוחזקה בידם, לפיכך רבו עמהם על הגבול. **וכל זה להודיעם שלא תהיה מוחזקת בידם כולה, אעפ"י שחלקה לא הוחזקה בידם עד באחרונה לימות המשיח, כמו ארץ שלשה גויים, את הקניזי, את הקניזי ואת הקדמוני:**

4. רמב"ן בראשית פרק כו

(כד) **אל תירא כי אתך אנכי** - בעבור שהבריו אבימלך מעליו מקנאתם בו וגם רועי גרר רבו עמו, היה מתירא פן יאספו עליו ויכוהו הוא וביתו, **והבטיחו הקב"ה שלא יירא מהם ויברך אותו. ואז נתן בלבם שהלך לפניו המלך בכבוד גדול יותר מאשר עשה לאביו, כי בא עם פיכול שר צבאו, ועוד הוסיף להביא עמו רבים מרעיו:**

5. רלב"ג בראשית סוף פרק כו

שאינו ראוי לאדם שיהיה אחד בפה ואחד בלב, הלא תראה כי יצחק לא החניף לאבימלך בבואו אליו, אבל הוכיחו על בואו אליו והוא שנאו ושלחו מעמו.

6. מלבי"ם בראשית פרק כו

(לב) **ויהי ביום ההוא** - למעלה אמר "ויכרו עבדי יצחק באר" שהוא התחלת הכריה, וביום שלאחריו הגידו לו שנגמר הכריה ביום אחד, שעז"א "אשר חפרו" שהוא הגמר כנ"ל, ושמצאו מים שהם מי מעין, וע"כ קרא שם הבאר שבעה שהיה הבאר השביעי שכרה, כי ג' בארות של אברהם וגי בארות שחפרו בנחל גרר, וזה היה הבאר השביעיית. והנה